

MIKOŁAJ KANTOROWSKI

Praca osób skazanych w spółdzielniach społecznych

The Involvement of Convicted Individuals in Social Cooperatives

Abstract

The involvement of convicted individuals in social cooperatives can be viewed from two distinct perspectives, depending on the punishment imposed on the offender. This involvement may manifest as a form of non-remunerated, supervised work aimed at social causes, facilitated through the operations of a social cooperative. Alternatively, it can be seen as employment within the cooperative for individuals serving prison sentences. Social cooperatives play a crucial role in rehabilitating convicted individuals, serving as a vehicle through which the justice system fulfills its educational mandate under criminal law. This function aims to reintegrate sentenced individuals into society. Collaboration between the justice system and social cooperatives channels offenders' efforts toward fulfilling their sentence through supervised work for social benefit. It provides those serving prison terms opportunities for social reintegration through paid employment within these cooperatives.

SŁOWA KLUCZE: spółdzielnia społeczna, osoba skazana, ograniczenie wolności, pozbawienie wolności, kara

KEYWORDS: social cooperatives, convicted individuals, restriction of freedom, deprivation of liberty, penalty

MIKOŁAJ KANTOROWSKI – magister prawa, Uniwersytet Rzeszowski,
ORCID – 0009-0008-5739-5329, e-mail: mikolaj.kantorowski@gmail.com

Zagadnienie pracy osób skazanych w spółdzielniach socjalnych zawiera w sobie szerszy zakres interpretacyjny, aniżeli aspekt zatrudnienia, charakteryzujący jedynie część relacji łączących osobę skazaną ze spółdzielnią socjalną. Nie jest bowiem tajemnicą, że zatrudnienie nie jest równoznaczne z samą pracą, tak jak i kara, której podlega osoba skazana, może mieć różnicowany wymiar i formę^[1]. Należy zatem rozważyć problem pracy osób skazanych w spółdzielniach socjalnych na dwóch płaszczyznach – wykonywania pracy w spółdzielniach socjalnych przez osoby skazane na karę ograniczenia wolności w postaci wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne oraz podejmowania pracy zarobkowej w spółdzielniach socjalnych przez osoby skazane odbywające izolacyjną karę pozbawienia wolności. Aby wskazać źródło tego dualizmu należy odwołać się zarówno do przepisów szczególnych, określających warunki zatrudnienia osób skazanych, jak również przepisów regulujących sposób odbywania kary ograniczenia wolności. Odmienny charakter tej pracy jest bowiem nieodzownie związany z rodzajem kary, jakiej podlega sprawca czynu zabronionego.

W pierwszej kolejności należy pochylić się nad przepisem art. 13 ust. 1. Ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Zgodnie z jego brzmieniem: „Osoby skazane na karę ograniczenia wolności mogą wykonywać pracę w spółdzielni socjalnej zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy”^[2]. Należy zatem omówić dwa elementy, które w analizie rzeczonoego przepisu, wysuwają się na pierwszy plan – ograniczenie wolności oraz wykonywanie pracy w spółdzielni socjalnej. Warto zaznaczyć, iż nie każda praca wykonywana na rzecz spółdzielni socjalnych podlega rzeczonym regulacjom. Powyższy przepis odnosi się bowiem jedynie do zakresu działalności spółdzielni socjalnych, które wchodzą w zakres szeroko pojmowanych prac na cele społecznie użyteczne. Tym samym, aby dana spółdzielnia socjalna mogła pełnić rolę miejsca odbywania kary ograniczenia wolności, wśród jej celów statutowych muszą znajdować się takie formy działalności, które realizują postulat społecznej opłacalności ich przedsięwzięcia^[3]. Warto jednakże nadmienić, iż zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r.

¹ Walerian Santera, „Między pracą a zatrudnieniem. Kilka uwag o charakterze pojęciowym” *Roczniki Administracji i Prawa*, nr 3 (2022): 22-23.

² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 802).

³ Kamila Moskaluk-Łągiewczyk, „Status prawny spółdzielni socjalnych” *Folia Iuridica Wratislaviensis*, nr 1 (2012): 161.

o działalności pożytku publicznego i wolontariacie spółdzielnie socjalne mogą prowadzić działalność społecznie użyteczną z mocy prawa^[4].

W oparciu o podział rodzajowy, karę ograniczenia wolności zaliczyć należy do kar nieizolacyjnych^[5]. Nie polega ona bowiem na odcięciu sprawcy czynu zabronionego od społeczeństwa poprzez osadzenie go w zakładzie penitencjarnym, lecz – zgodnie z przepisami art. 34 § 1a pkt 1 i 4 Kodeksu karnego – może ona przyjąć dwojaki charakter poprzez obowiązek wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne bądź potrącenie od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd^[6]. Szczególną uwagę należy zwrócić na pierwszą formę realizacji sankcji karnej, gdyż to ona znajduje odzwierciedlenie w przepisach Ustawy o spółdzielniach socjalnych^[7]. Konieczne jest przy tym podkreślenie istoty pracy podjętej przez osobę skazaną na karę ograniczenia wolności w stosunku do spółdzielni socjalnej. Jest ona bowiem nieodpłatna, co staje niejako w sprzeczności do istoty samego stosunku pracy, który zostaje wyrażony w przepisach Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Zgodnie z art. 22 rzeczony ustawy stosunek pracy opiera się na wykonywaniu pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy za wynagrodzeniem^[8]. Brak wynagrodzenia za pracę, będącego konstytutywnym elementem całego stosunku pracy, sprawia, że nie należy jej traktować jako zatrudnienia w oparciu o przepisy prawa pracy, a jedynie jako działanie realizujące sankcję kryminalną określoną w wyroku sądu karnego^[9].

W przypadku odbywania kary ograniczenia wolności poprzez wykonywanie pracy w spółdzielni socjalnej, już sam fakt działania ukierunkowanego na realizację orzeczonej kary kryminalnej sprawia, że ontologicznie dochodzi do rzeczywistej pracy na rzecz konkretnego podmiotu. Oznacza to, że spółdzielnia socjalna czerpie wymierne korzyści płynące z pracy

⁴ Moskaluk-Łągiewczyk, „Status prawny”, 166; Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 834).

⁵ Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna* (Kraków: Wydawnictwo Znak, 2010), 425.

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 17).

⁷ Barbara Godlewska-Bujok, Cezary Miżejewski, *Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz* (Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Departament Pożytku Publicznego, 2012), 93.

⁸ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 878).

⁹ Mariusz Liskowski, „Pojęcie wynagrodzenia za pracę w Kodeksie pracy” *Pracownik i pracodawca*, nr 2 (2016): 35.

wykonywanej przez osobę skazaną, gdyż realizuje ona jej cele statutowe. Aby zapobiegać możliwym w tej sytuacji nadużyciom, funkcję kontrolną sąd każdorazowo powierza sądowemu kuratorowi zawodowemu. Osoba skazana, wykonując orzeczoną w stosunku do niej karę, podlega bowiem stałej kontroli mającej określić rzetelność wywiązywania się przez nią z obowiązków wyznaczonych jej przez sąd w ramach kary kryminalnej^[10].

Celem orzekania kary ograniczenia wolności, w szczególności poprzez wykonywanie nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, jest wykształcenie u osoby skazanej pewnych społecznie pożądaných postaw, mających na celu przywrócenie sprawcy czynu zabronionego na łono społeczeństwa w postaci zresocjalizowanej^[11]. Resocjalizacja nie jest bowiem wyłączną domeną kar izolacyjnych, lecz stanowi swoiste ucieleśnienie funkcji wychowawczej prawa karnego, której celem jest wykształcenie u osoby podlegającej karze określonych wzorców zachowania^[12]. Zgodnie z brzmieniem art. 53 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego do takich wzorców zachowań, które zdaniem polskiego ustawodawcy niosą szczególną korzyść dla społeczeństwa, należą poczucie odpowiedzialności oraz potrzeba przestrzegania porządku prawnego^[13]. W celu realizacji tych postulatów konieczne jest zatem sumienne wykonywanie ciężących na skazanym obowiązków.

Należy jednak mieć na uwadze, że istnieje pewne ograniczenie podmiotów mogących wykonywać pracę w spółdzielni socjalnej, gdyż zgodnie z art. 13. ust. 2. Ustawy o spółdzielniach socjalnych osoby te nie mogą być jednocześnie członkami danej spółdzielni socjalnej. Wiąże się to zarówno

---

¹⁰ Michał Jankowski, Wojciech Sych, *Wykonywanie kary ograniczenia wolności. Zagadnienia węzłowe w świetle praktyki* (Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2017), 22-23.

¹¹ Monika Marczak, „Kara ograniczenia wolności i jej resocjalizacyjny wymiar przez pracę” *Resocjalizacja Polska*, nr 3 (2012): 69-70; Maciej Małolepszy, Monika Pierzchlewicz, „Wykonywanie pracy społecznie użytecznej w ramach kary ograniczenia wolności” *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, nr 1 (2020): 56-58; Zbigniew Hołda, Kazimierz Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz* (Gdańsk: Stella Maris, 1998), 170-171.

¹² Marek Mozgawa, Magdalena Budyn-Kulik, Patrycja Kozłowska-Kalisz, Marek Kulik, *Prawo karna materialne. Część ogólna* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2024) 29.

¹³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 706).

z rzetelnością odbycia kary, jak również z brakiem faktycznych powiązań ekonomicznych pomiędzy osobą skazaną, a spółdzielnią socjalną^[14].

Istotą odbywania kary ograniczenia wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w spółdzielni socjalnej jest jej szczególny charakter oparty na dwóch zasadniczych filarach: społecznej i zawodowej reintegracji jej członków^[15]. Spółdzielnie socjalne podejmują bowiem działania ukierunkowane na przywracanie danych jednostek, podlegających swoistemu wykluczeniu społecznemu, na łono społeczeństwa poprzez ich uspołecznienie i oswojenie zarówno z realiami codziennego funkcjonowania w strukturach społecznych, jak i zawodowych^[16]. Do grup osób, które mogą zatem korzystać ze wsparcia takich spółdzielni zaliczyć należy nie tylko osoby znajdujące się na skraju ubóstwa, w kryzysie bezdomności lub mierzące się z mniejszym lub większym stopniem niepełnosprawności, ale też osoby skazane, mierzące się ze społecznym ostracyzmem opartym na negatywnych konotacjach związanych z ich dotychczasowym postępowaniem^[17]. Należy bowiem mieć na uwadze, iż w stosunku do reedukacji osób wykluczonych, cel spółdzielni socjalnej, jakim jest prowadzenie przedsiębiorstwa opartego o wspólną pracę członków, jest drugorzędny^[18].

Kara ograniczenia wolności, polegająca na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w spółdzielni socjalnej, realizuje w stosunku do skazanego funkcję reedukacyjną, jednocześnie – zgodnie z przepisami z art. 13. ust. 2. Ustawy o spółdzielniach socjalnych – odcinając sprawcę czynu zabronionego od płynących z pracy w spółdzielni socjalnej korzyści ekonomicznych. Trzeba mieć na uwadze, że sankcja

¹⁴ Godlewska-Bujok, Miżejowski, *Ustawa o spółdzielniach socjalnych*, 93.

¹⁵ Marcin Pleśniak, „Spółdzielnie socjalne jako nowy środek walki z wykluczeniem”, [w:] *Spółdzielnie socjalne i samorządowe wsparciem dla zagrożonych wykluczeniem* red. Jolanta Blicharz, Tadeusz Kocowski, Mateusz Paplicki (Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, 2019), 166-167.

¹⁶ Monika Klimnik, „Spółdzielnie socjalne jako forma instytucji wspierającej środowiska zagrożone wykluczeniem społecznym ze wskazaniem na grupę osób opuszczających jednostki penitencjarne”, [w:] *Spółdzielnie socjalne i samorządowe wsparciem dla zagrożonych wykluczeniem* red. Jolanta Blicharz, Tadeusz Kocowski, Mateusz Paplicki (Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, 2019), 85-86.

¹⁷ Klimnik, „Spółdzielnie socjalne jako forma instytucji wspierającej środowiska zagrożone wykluczeniem społecznym ze wskazaniem na grupę osób opuszczających jednostki penitencjarne”, 81.

¹⁸ Moskaluk-Łągiewczyk, „Status prawny”, 173.

karna jest niczym innym, jak osobistą dolegliwością, będącą wyrazem potępienia sprawcy za popełniony czyn^[19]. Członkostwo w spółdzielni socjalnej z oczywistych względów zamieniłoby sankcję w stosunek pracy, w którym osoba karana, byłaby – *de facto* – opłacana za wykonywanie własnej kary.

Istnieje jednak możliwość, aby osoba prawomocnie skazana i będąca w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności pracowała na podstawie rzeczywistego stosunku pracy w spółdzielni socjalnej. Kluczowe jest jednak to, aby rzeczona praca dla spółdzielni socjalnej nie była karą samą w sobie, gdyż to stałoby w sprzeczności z jej celem. Należy jednak zwrócić uwagę na istotny aspekt dotyczący ograniczenia gatunkowego kar izolacyjnych, które pozwalają na podjęcie takiej pracy w czasie odbywania rzeczony kary. W polskim porządku prawnym kary izolacyjne dzielimy bowiem na dwa typy: karę pozbawienia wolności oraz karę dożywotnie pozbawienie wolności^[20].

Zgodnie z przepisami Kodeksu karnego wykonawczego osoba odbywająca karę pozbawienia wolności ma możliwość podjęcia pracy zarobkowej^[21]. Jest to zarówno jej prawo, jak i obowiązek, wynikający z przepisów prawa^[22]. Dyspozycje dotyczące podjęcia zatrudnienia nie są jednak równe, lecz podlegają ograniczeniu ze względu na ciężar kary jakiej poddawany jest sprawca czynu zabronionego. Osoby odbywające karę dożywotniego pozbawienia wolności spotykają się bowiem ze znacznym ograniczeniem możliwości skorzystania z tego prawa ze względu na szczególny ciężar i specyfikę czynu zabronionego, którego się dopuściły^[23]. Ciężar przestępstwa ma zatem istotne znaczenie w przypadku realizacji prawa skazanego do podjęcia pracy w zewnętrznym zakładzie pracy.

Szczególną rolę w procesie resocjalizacji osób odbywających karę pozbawienia wolności spełniają spółdzielnie socjalne, będące ośrodkami quasi-terapeutycznymi dla osób osadzonych, gdyż ich specyfika sprowadza się

¹⁹ Wróbel, Zoll, *Polskie prawo karne*, 32.

²⁰ Mozgawa, Budyn-Kulik, Kozłowska-Kalisz, Kulik. *Prawo karna materialne*, 458-459.

²¹ Robert Stawicki, *Zatrudnienie pozbawionych wolności w Polsce. Zarys regulacji w ujęciu prawnohistorycznym* (Warszawa: Kancelaria Senatu, 2018) 9-10.

²² Paulina Matyjas-Łysakowska, „Zasady zatrudniania osadzonych w zakładach karnych” *Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka*, nr 1 (2017): 134-135.

²³ Olga Stanowska, „Zatrudnienie skazanych pozbawionych wolności na podstawie skierowania do pracy” *Roczniki Administracji i Prawa*, nr 1 (2014): 217.

w znacznej mierze, do zapewnienia takich warunków zatrudnienia, które pozwolą skazanym powrócić na łono społeczeństwa^[24].

Decyzja o podjęciu takiego zatrudnienia podlega jednak pewnej kontroli wstępnej ze strony dyrektora zakładu karnego, który wydaje zgodę oraz określa warunki na jakich skazany może zostać zatrudniony przez podmiot zewnętrzny. Warunki zatrudnienia skazanego muszą być zgodne zarówno z celem samej kary, jak i zapewnieniem jej prawidłowego przebiegu. Jednocześnie zgoda dyrektora zakładu karnego może zostać w każdej chwili cofnięta, gdy dalsze wykonywanie przez skazanego pracy wiąże się z funkcjonowaniem zakładu karnego oraz bezpieczeństwem samego skazanego lub jego współpracowników. Z oczywistych względów zgoda dyrektora zakładu karnego ulega cofnięciu także w sytuacji, w której skazany lub podmiot zatrudniający skazanego – w tym spółdzielnia socjalna – nie stosują się do warunków zatrudnienia określonych przez dyrektora zakładu^[25].

Skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy albo umożliwia mu się wykonywanie pracy zarobkowej w ramach umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o pracę nakładczą lub jakiegokolwiek innej umowy tworzącej pomiędzy skazanym a pracodawcą stosunek pracy^[26]. Spółdzielnia socjalna, mająca w świetle obowiązujących przepisów zarówno zdolność prawną, jak i zdolność do czynności prawnych, zawiera ze skazanym umowę jak każdy inny pracodawca, stwarzając jednocześnie takie warunki pracy, które w znacznym stopniu przyczyniają się do pogłębionej resocjalizacji skazanych^[27].

W przypadku dopuszczenia sprawców przestępstw szczególnie szkodliwych społecznie do prac w zewnętrznym zakładzie pracy, cel kary, jakim jest izolacja szczególnie groźnych przestępców od społeczeństwa, nie zostałaby spełniony^[28]. Choć umożliwienie osobom skazanym podejmowania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności sprzyja trudnemu

²⁴ Aneta Domżańska, „Sytuacja byłych skazanych na rynku pracy” *Forum Pedagogiczne*, nr 2 (2013): 142-143.

²⁵ Matyjas-Łysakowska, „Zasady zatrudniania”, 136.

²⁶ Renata Badowiec, Marzena Szabłowska-Juckiewicz, „Podstawy prawne zatrudniania osób odbywających karę pozbawienia wolności” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 2 (2022): 88-91; Agata Ludera-Ruszel, „Umowy prawa cywilnego jako podstawa zatrudnienia. Wybrane zagadnienia” *Acta Universitatis Lodzianensis. Foia Iuridica*, nr 88 (2019): 28-29.

²⁷ Godlewska-Bujok, Miżejewski, *Ustawa o spółdzielniach socjalnych*, 30.

²⁸ Piotr Zakrzewski, „Rodzajowość kar w kodeksie karnym z 1997 r. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r. (I KZP 30/08)” *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, nr 2 (2009): 53-56.

procesowi resocjalizacji więźniów, to należy mieć na uwadze, iż głównym celem kary jest spowodowanie osobistej dolegliwości wobec sprawcy przestępstwa. Niemniej, czyniąc zadość obowiązkowi zapewnienia osobie skazanej warunków do podjęcia pracy zarobkowej, zakłady karne stwarzają osobom skazanym na karę dożywotniego pozbawienia wolności warunki do podjęcia pracy – jest ona jednak ograniczona poprzez konieczność wykonywania jej na terenie zakładu karnego^[29]. Jest to zatem często praca wykonywana na rzecz podmiotów zewnętrznych, dysponujących środkami produkcji pozwalającymi na zaangażowanie ich w zakładzie karnym.

Jednocześnie znaczny odsetek osób osadzonych, które podejmują się zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych, nie posiada skonkretyzowanej profesji, która pozwalałaby im na podjęcie pracy w bardziej wyspecjalizowanym sektorze ze względu na to, że do czasu osadzenia w zakładzie karnym z reguły nigdy nie pracowali na stałe lub ich praca miała charakter dorywczy i często nieposiadający legalnej formy zatrudnienia^[30]. Osoby osadzone, posiadające szczególne kwalifikacje, co do zasady kierowane są do pracy odpowiadającej ich kompetencjom – często związanej z wykształceniem zawodowym^[31]. Spółdzielnie socjalne stają się zatem miejscem skupiającym osoby niewykwalifikowane, które dopiero zamierzają przyswoić sobie pewne, nowe kompetencje. W rzeczywistości często dochodzi do sytuacji, gdy osoby takie nie uczą się żadnego konkretnego fachu, powtarzając ciągle pewien ograniczony proces produkcyjny, który w normalnych warunkach uległby automatyzacji. Zjawisko to jest niepożądane, gdyż tworzy ono złudne poczucie przydatności zawodowej osób, które po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności zderzają się z rynkiem pracy, który nie jest zainteresowany ich umiejętnościami bądź też brakiem określonych kompetencji, których skazani nie mieli możliwości rozwinąć w zakładzie karnym^[32]. Kwestia ta pozostaje jednak

²⁹ Matyjas-Łysakowska, „Zasady zatrudniania”, 138-139.

³⁰ Marta Markiewicz, „Analiza socjologiczna skazanych z regionu Wielkopolski”, [w:] *Wykluczenie społeczne: praca zbiorowa*. red. Lucyna Frąckiewicz (Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, 2005), 171-173.

³¹ Markiewicz, „Analiza socjologiczna skazanych z regionu Wielkopolski”, 158.

³² Domżańska, „Sytuacja byłych skazanych”, 135-136; Aleksandra Iwanowska, *Przygotowanie skazanych do życia na wolności w trybie art. 164 k.k.w.* (Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, 2013), 37-42; Anita Rozik, „Zatrudnienie osób skazanych w latach 2009-2021. Analiza danych statystycznych” *Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne*, nr 42 (2022): 35-36.

marginalna w stosunku do korzyści płynących ze współpracy zakładów penitencjarnych ze spółdzielniami socjalnymi.

Mając na uwadze powyższy wywód należy uznać, że praca osoby skazanej w spółdzielni socjalnej posiada znacznie szerszy zakres znaczeniowy aniżeli samo zatrudnienie, gdyż uwzględnia ona nie tylko pracę zarobkową określaną jako stosunek pracy, ale także pracę nieodpłatną, będącą karą za popełnienie czynu zabronionego. Poruszenie tylko jednego jej aspektu byłoby niecelowe w kontekście omawiania całego zagadnienia i mogłoby prowadzić do błędnych konkluzji związanych z rolą spółdzielni socjalnych w wykonywaniu kary ograniczenia wolności oraz przebiegu kary pozbawienia wolności.

Reasumując, należy zwrócić uwagę na dualizm roli spółdzielni socjalnej w zakresie wykonywania sankcji karnych – pełnią one bowiem zarówno środek realizacji samej kary, jak i stanowią nieoceniony wkład w proces resocjalizacji osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych. Spółdzielnie socjalne są bowiem miejscem, w którym osoba skazana może zrealizować zasądzoną jej karę poprzez wykonywanie nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, ale też pozwalają osobom odbywającym kary izolacyjne na gromadzenie środków i nabywanie umiejętności, które pozwolą im powrócić na łono społeczeństwa. Są one zatem niezwykle skutecznym narzędziem, jakie wymiar sprawiedliwości wykorzystuje w celu reedukacji i readaptacji osób skazanych, czyniąc z nich wartościowych członków społeczeństwa.

Bibliografia

- Badowiec Renata, Marzena Szablowska-Juckiewicz, „Podstawy prawne zatrudniania osób odbywających karę pozbawienia wolności” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 2 (2022): 85-101.
- Domżańska Aneta, „Sytuacja byłych skazanych na rynku pracy” *Forum Pedagogiczne*, nr 2 (2013): 127-148.
- Godlewska-Bujok Barbara, Cezary Miżejewski, *Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz*. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Departament Pożytku Publicznego, 2012.
- Hołda Zbigniew, Kazimierz Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*. Gdańsk: Stella Maris, 1998.

- Iwanowska Aleksandra, *Przygotowanie skazanych do życia na wolności w trybie art. 164 k.k.w.* Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, 2013.
- Jankowski Michał, Wojciech Sych, *Wykonywanie kary ograniczenia wolności. Zagadnienia węzłowe w świetle praktyki.* Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2017.
- Klimnik Monika, „Spółdzielnie socjalne jako forma instytucji wspierającej środowiska zagrożone wykluczeniem społecznym ze wskazaniem na grupę osób opuszczających jednostki penitencjarne”, [w:] *Spółdzielnie socjalne i samorządowe wsparciem dla zagrożonych wykluczeniem*, red. Jolanta Blicharz, Tadeusz Kocowski, Mateusz Paplicki. 159-171. Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, 2019.
- Liskowski Mariusz, „Pojęcie wynagrodzenia za pracę w Kodeksie pracy” *Pracownik i pracodawca*, nr 2 (2016): 32-42.
- Ludera-Ruszel Agata, „Umowy prawa cywilnego jako podstawa zatrudnienia. Wybrane zagadnienia” *Acta Universitatis Lodzensis. Foia Iuridica*, nr 88 (2019): 25-33.
- Małolepszy Maciej, Monika Pierzchlewicz. „Wykonywanie pracy społecznie użytecznej w ramach kary ograniczenia wolności” *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, nr 1 (2020): 53-77.
- Marczak Monika, „Kara ograniczenia wolności i jej resocjalizacyjny wymiar przez pracę” *Resocjalizacja Polska*, nr 3 (2012): 63-72.
- Markiewicz Marta, „Analiza socjologiczna skazanych z regionu Wielkopolski”, [w:] *Wykluczenie społeczne: praca zbiorowa*, red. Lucyna Frąckiewicz. 154-175. Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, 2005.
- Matyjas-Łysakowska Paulina, „Zasady zatrudniania osadzonych w zakładach karnych” *Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka*, nr 1 (2017): 133-146.
- Moskaluk-Łągiewczyk Kamila, „Status prawny spółdzielni socjalnych” *Folia Iuridica Wratislaviensis*, nr 1 (2012): 159-176.
- Mozgawa Marek, Magdalena Budyn-Kulik, Patrycja Kozłowska-Kalisz, Marek Kulik, *Prawo karna materialne. Część ogólna.* Warszawa: Wolters Kluwer, 2024.
- Pleśniak Marcin, „Spółdzielnie socjalne jako nowy środek walki z wykluczeniem”, [w:] *Spółdzielnie socjalne i samorządowe wsparciem dla zagrożonych wykluczeniem*, red. Jolanta Blicharz, Tadeusz Kocowski, Mateusz Paplicki. 159-171. Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, 2019.
- Rozik Anita, „Zatrudnienie osób skazanych w latach 2009-2021. Analiza danych statystycznych” *Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne*, nr 42 (2022): 33-47.

- Santera Walerian, „Między pracą a zatrudnieniem. Kilka uwag o charakterze pojęciowym” *Roczniki Administracji i Prawa*, nr 3 (2022): 19-34.
- Stanowska Olga, „Zatrudnienie skazanych pozbawionych wolności na podstawie skierowania do pracy” *Roczniki Administracji i Prawa*, nr 1 (2014): 213-228.
- Stawicki Robert, *Zatrudnienie pozbawionych wolności w Polsce. Zarys regulacji w ujęciu prawnohistorycznym*. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2018.
- Wróbel Włodzimierz, Andrzej Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2010.
- Zakrzewski Piotr, „Rodzajowość kar w kodeksie karnym z 1997 r. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r. (I KZP 30/08)” *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, nr 2 (2009): 149-165.

